Raadsvoordracht

Onderwerp:	***Opvang vluchtelingen Oekraïne***
Datum:	5 april 2022
Portefeuillehouder:	E. Boog en L. Scholten
Team:	Team Bestuurs- en Directieadvies
Steller:	Koen Deutekom
	020 - 314 4814
	koen.deutekom@diemen.nl

Gevraagde beslissing

1. Akkoord te gaan met het voorstel de exploitatiebudgetten die betrekking hebben op de opvang van vluchtelingen te verwerken in de kwartaalbrieven;

2. Een investeringsbudget van € 3.700.000 beschikbaar te stellen voor de aanschaf van woonunits;

3. De landelijke (compensatie) regelingen in te zetten ter dekking van de kosten voor de noodopvang.

Relevante achtergrondinformatie

Voorgeschiedenis

De afgelopen periode zijn vluchtelingen uit Oekraïne opgevangen in de gemeente Diemen. De eerste noodopvang vindt plaats in het VIA hotel en bij mensen thuis, momenteel zijn er 130 vluchtelingen ondergebracht. Per 1 juni 2022 kunnen de vluchtelingen niet langer in het VIA-hotel verblijven. Onderzocht is op welke wijze een aanzienlijk deel van deze vluchtelingen van passende huisvesting kunnen worden voorzien binnen de gemeente.
Daarnaast ontvangen de vluchtelingen leef- en eetgeld, medische verzorging en is aandacht voor andere maatschappelijke voorzieningen zoals onderwijs, sport en cultuur.

Concrete aanleiding

Op basis van de taakstelling voor de veiligheidsregio's om Oekraïense vluchtelingen op te vangen en de taakstelling die daaruit voortvloeit voor Diemen, is de opdracht uitgevoerd om 'fatsoenlijke huisvesting voor de langere termijn (1 tot 5 jaar)' te onderzoeken. De taakstelling is in eerste instantie vastgesteld voor de opvang van 58 vluchtelingen.

Concreet gezien is voor de opvang van vluchtelingen sprake van de volgende stappen:
- tot 1 juni : noodopvang in VIA hotel.
- van 1 mei tot einde 2022 : tijdelijke opvang / noodunits in studentenwoningen.
- vanaf einde 2022 : semipermanente huisvesting (aanschaf 30 woonunits).

Daarnaast geldt dat er ook vluchtelingen bij mensen thuis zijn ingetrokken (schatting is rond de 65 vluchtelingen). Momenteel wordt onderzocht om hoeveel vluchtelingen het exact gaat. Wanneer daar duidelijkheid over is volgt een apart advies hoe hier nu en in de toekomst mee om te gaan.

Toelichting

Inhoud van het voorstel

Tot 1 juni 2022 is noodopvang verzorgd voor ruim 80 vluchtelingen in het VIA hotel. Per 1 juni dienen deze vluchtelingen elders ondergebracht te worden, omdat het VIA hotel dan niet langer beschikbaar is. Daartoe zijn de volgende stappen genomen:

1) Huur studenten- containerwoningen

We zetten in op vrijkomende en vrij te maken studenten- containerwoningen aan de Bergwijkdreef. Deze woningen zijn geschikt voor één- of tweepersoonshuishoudens. Per 1 mei komen circa 10 containerwoningen vrij, die voor de opvang van vluchtelingen ingezet kunnen worden. De containerwoningen zijn tot eind 2022 te gebruiken, zo dat vluchtelingen hier tijdelijk onder gebracht kunnen worden, in afwachting van een meer permanentere oplossing (zoals beschreven onder 2).

- Middels het aanbieden van een vergoeding kunnen zittende huurders verleid worden de woning vrij te maken voor de noodopvang. Daartoe wordt een bedrag voorgesteld van € 1.500 / woning. Insteek is om z.s.m. 20 extra woningen vrij te maken, bovenop de woningen die reeds vrij komen door aflopende huurcontracten.
- Iedere vrijkomende woning dient opgeknapt te worden (ten minste vloer leggen, wanden en plafond behandelen). Dit wordt tegen kostprijs aangeboden aan de gemeente.
- Iedere vrijkomende woning dient ingericht te worden (meubilair, keukenapparatuur, textiel, bestek etc.).
- Woonstichting De Key is bereid de woningen aan (uitsluitend) deze doelgroep te verhuren tegen een leegstandsvergoeding á circa € 100 / maand. Daarbij voert zij tevens het beheer.

Doordat een deel van deze woningen per 1 mei beschikbaar kan zijn, sluit dat deels goed aan bij de eindtermijn van 1 juni van het VIA hotel. Dit zal echter niet in de exacte aantallen (en gezinssamenstelling) kunnen voorzien. De verwachting is 15 tot maximaal 40 personen te kunnen huisvesten per mei, afhankelijk van de bereidheid bij de huidige huurders van de studenten-containerwoningen. Mogelijk zijn er op termijn meer personen te huisvesten. Ook wordt bezien of een aantal personen langer in het VIA hotel kan verblijven. Met de veiligheidsregio zal worden overlegd waar de vluchtelingen die niet kunnen worden opgevangen in de studenten- en containerwoningen terecht kunnen.

2) Aanschaf modulaire woningen (semipermanente huisvesting)

Door de aanschaf van modulaire woningen hebben we vanaf 1 januari 2023 semipermanente wooneenheden beschikbaar. De vraag naar dergelijke woningen is groot. Door snel te handelen is het gelukt 30 modulaire woningen aan te schaffen (9 studio's á 27m^2 en 21 appartementen met 2 slaapkamers á 46 m^2). Deze woningen zijn aangeboden voor een aanschafprijs á circa € 3,4 miljoen, waarbij € 0,3 miljoen aanvullende kosten is voorzien. Deze woningen kunnen eind 2022 worden opgeleverd. Daarbij is voorzien dat deze (eerst) geplaatst worden op de locatie van de Key aan de Bergwijkdreef, omdat daar ter hoogte van de 250 binnenkort ontmantelde en verwijderde containerwoningen reeds een geschikte fundering (paalfundering 22m.) aanwezig is en de nutsaansluitingen nog niet zijn afgekoppeld. Nadat een huurovereenkomst met de Key wordt gesloten (afspraken dienen nog geformaliseerd te worden), biedt dat de tijd om:

a) Afspraken te maken deze wooneenheden gedurende 2 á 2,5 jaar op deze locatie te laten staan en daartoe een huurovereenkomst met de eventuele rechtsopvolger van de Key te sluiten en/of;
b) Een permanente(re) locatie te zoeken en gereed te maken deze wooneenheden langer te plaatsen / gebruiken.

Doordat deze wooneenheden einde 2022 opgeleverd kúnnen worden, sluit dat goed aan bij de eindtermijn van huur van de naastgelegen containerwoningen (zoals beschreven onder 1). In deze 30 modulaire wooneenheden kunnen 60 tot (zeker) 80 personen worden gehuisvest, afhankelijk van de gezinssamenstelling.

Deze woningen worden niet gehuurd, maar gekocht. Daardoor kan het bedrag van € 3,7 miljoen over een looptijd van 15 jaar worden afgeschreven. De kosten zullen zoveel mogelijk gedekt worden vanuit de landelijke (compensatie) regelingen. De woningen voldoen aan het permanente Bouwbesluit. Daardoor zijn deze langdurig te exploiteren (ook voor andere doelgroepen) en vertegenwoordigen deze een restwaarde. De woningen zijn vanwege de modulaire bouw relatief eenvoudig te verplaatsten naar een nieuwe locatie. Op het moment dat gemeente geen behoefte meer heeft aan de woningen kan doorverkoop aan de orde zijn.

Zodra de woningen zijn besteld en voorbereidingen op de plaatsing op de Key- locatie starten, zal tevens een opdracht volgen voor de studie naar permanentere locatie.

Fasering

- Per 1 juni vervalt de opvangmogelijkheid in het VIA Hotel (ruim 80 plekken). Voor een aantal vluchtelingen wordt verlenging onderzocht;
- Per 1 mei kunnen 10 tot mogelijk maximaal 40 vluchtelingen worden opgevangen in containerwoningen van de Key; we streven naar meer.
- Per december 2022 kunnen 60 tot 80 vluchtelingen worden opgevangen in de 30 semipermanente, modulaire woningen op het perceel van de Key. Deze woningen dienen in 2023 / 2024 verplaatst te worden naar een permanente(re) locatie in verband met de woningbouwontwikkeling Holland Park Zuid.
- In het geval dat de semipermanente woningen niet in december 2022 opgeleverd kunnen worden, moet gezocht worden naar een tijdelijke oplossing.
- Medio april moet duidelijk zijn hoeveel vluchtelingen ondergebracht kunnen worden in een containerwoning. Voor hen die niet ondergebracht kunnen worden, dient tijdig uitsluitsel gegeven te worden.

Argumenten en keuzemogelijkheden

Gezien de noodsituatie is het van belang dat de gemeente snel handelt. Het is in een crisissituatie niet mogelijk de reguliere planning- en controldocumenten af te wachten om budgetten beschikbaar te stellen. Wettelijk gezien heeft de burgemeester de ruimte om deze besluiten te nemen. In de hele regio is eerder al fase GRIP2 voor de crisisbeheersing afgekondigd. Daarnaast heeft het kabinet op basis van de Wet verplaatsing bevolking de burgemeester per 1 april 2022 de wettelijke taak gegeven om “zorg te dragen voor de opvang, waaronder begrepen de huisvesting en verzorging en de registratie, van ontheemden uit Oekraïne, alsmede de voorbereidingen daartoe”. Op basis daarvan zijn al opdrachten gegeven voor de huisvesting van de vluchtelingen. Ook zijn er kosten gemaakt voor de organisatie van de opvang, uitgaven voor medische zorg en de betaling van leef- en eetgeld. Voor deze uitgaven heeft de raad nog geen budget vastgesteld. Het fractievoorzittersoverleg is geïnformeerd over de ontwikkelingen en keuzes.

De gemeenteraad heeft het budgetrecht, voor bovengenoemde uitgaven moet de raad alsnog achteraf budget beschikbaar stellen. Voorstel is, om net als voor de coronacrisis, in de kwartaalbrief een apart hoofdstuk op te nemen voor de budgettaire gevolgen van de vluchtelingenopvang. In dit hoofdstuk verzamelen we de budgetaanpassingen 2022.

Er is bij deze crisis ook sprake van een investeringsbudget. Het investeringsbudget voor de aanschaf van de noodwoningen moet door de raad worden vastgesteld. In de bijgevoegde raadsvoordracht wordt de raad gevraagd het investeringsbudget toe te kennen. Door het kabinet is toegezegd, dat het Rijk de kosten die gemaakt zullen worden door gemeenten integraal zal vergoeden. Artikel 108, derde lid, van de Gemeentewet is van toepassing op deze taak van de burgemeester. In dat artikel is bepaald dat het rijk de kosten voor gevorderd medebewind vergoedt. De wijze waarop deze vergoeding geschiedt, is onderwerp van gesprek, en mede afhankelijk van de richtlijnen die zullen worden vastgesteld.

Gevolgen en risico’s

Financieel

De laatste jaren is onze financiële positie sterk verbeterd en bedraagt onze Algemene Reserve per 1 januari 2022 iets meer dan € 17 miljoen. De algemene reserve is mede bedoeld voor het opvangen van risico’s. De incidentele kosten voor deze crisis kunnen gedekt worden vanuit de algemene reserve. Bij alle kosten wordt gekeken of deze vanuit de landelijke (compensatie) regelingen kunnen worden gedekt.

- *Toekennen exploitatiebudgetten*

De noodopvang van de vluchtelingen neemt kosten met zich mee. Het is op voorhand lastig de exacte kosten in te schatten. Vanuit het Rijk is er een toezegging dat de kosten gecompenseerd gaan worden. Er zijn nog geen harde afspraken of voorstellen. Het nu voorliggende financiële overzicht is vooral gericht op de uitgavenkant en geeft inzicht in de gemaakte en nog te maken kosten. Zodra er duidelijkheid is over de compensatie vanuit het Rijk informeren wij u hierover en verwerken we dat in De kwartaalbrieven.

Op basis van de nu voorliggende informatie verwerken we onderstaand financieel overzicht in de 2e kwartaalbrief.

Te verwerken in 2e kwartaalbrief 2022	2022
Uitgaven	
Eerste opvang huisvesting in hotel	€ 510.000
Kosten eerste opvang (vervoer, boodschappen, medische hulp, wasmunten)	€ 15.000
Kosten organisatie (vervoer, BRP-registratie, tolken, eten en drinken medewerkers)	€ 50.000
Kosten tijdelijk opvang studentenwoningen	€ 200.000
Leef- en eetgeld	€ 40.000
Inkomsten	
Compensatie Rijk	Nog niet bekend
Totaal	€ 815.000

- *Toekennen investeringsbudget*

De financiële verwerking van het investeringsbudget ligt gecompliceerder. Het is vanuit de Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) niet toegestaan de kosten van de aanschaf in één keer vanuit de reserve te dekken. Op de investeringskosten moet afgeschreven worden. Vervelende daaraan is dat deze handelswijze negatieve gevolgen heeft voor het meerjarenperspectief. Het negatieve effect is ongewenst en lijkt niet terecht vanuit de hulpvraag die er nu ligt. In overleg met de Provincie bespreken we de mogelijke oplossingen hiervoor. Deze zullen we presenteren bij de kadernota en/of begroting. Op dat moment is hopelijk ook duidelijk met welke compensatiemaatregelen het Rijk komt. Ook die hebben invloed op de hoogte van de structurele doorwerking.

- *Btw-risico*

Bij de berekening van de exploitatiebudgetten (€ 8 ton) en het investeringsbudget van € 3,7 miljoen is er van uitgegaan dat de btw kan worden verrekend met de Belastingdienst. Basis voor deze aanname is een soortgelijke belastingregeling als enige jaren gelden bij de noodopvang van vluchtelingen. Een dergelijke regeling wordt door het Ministerie van Financiën vastgelegd in een uitzonderingsbrief. Net als de andere compensatieregelingen is deze regeling nog niet officieel vastgelegd. Wanneer de btw niet kan worden teruggevraagd dan heeft dit een kostprijsverhogend effect van € 900.000 (risico exploitatie € 200.000 + risico investering € 700.000). Over de status van het risico informeren wij u in de kwartaalbrief. Wanneer een budgetverhoging noodzakelijk is dan zal dit via de kwartaalbrief worden meegenomen.

- *Compensatie gastgezinnen*

Volgens de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) is het niet aan gemeenten om gastgezinnen met Oekraïners financieel te hulp schieten. ‘Mensen die hun huizen open willen stellen voor de opvang van Oekraïners doen er goed aan om eerst heel goed na te denken over de consequenties: kan en wil ik dit?’ zegt een woordvoerder van de VNG. Gastgezinnen krijgen geen financiële compensatie vanuit de overheid, dus ook niet van gemeenten. Verder is het niet aan de gemeenten om het leefgeld voor Oekraïners getrapt door te geven aan huishoudens die deze asielzoekers opvangen. ‘Een gastgezin biedt zich zelf aan als gastgezin. Dat betekent dat je ook moet nadenken over de financiële consequenties. Het is aan de Oekraïners en het gastgezin om hier eventueel onderling afspraken over te maken.’
Het is een grote verantwoordelijkheid om tijdelijke huisvesting te bieden aan deze mensen. Het is daarom van belang dat gastgezinnen zich goed laten informeren voordat men de beslissing neemt om uw huis open te stellen.’ Het rijk stelt leefgeld aan Oekraïners beschikbaar, maar er komt geen financiële tegemoetkoming voor de gastgezinnen zelf. In een Kamerbrief van staatssecretaris Van der Burg staat dat Oekraïners hun leefgeld aan hun gastgezin kunnen schenken. Hier moeten de vluchteling en het gastgezin zelf onderling afspraken over maken.
Advies is dat gastgezinnen de website van Vluchtelingenwerk Nederland raadplegen en de daarop vermelde informatie en instructies te volgen.

- *Financieringspositie*

Tenslotte heeft de aanschaf van de woonunits een opstuwend effect voor onze leningenportefeuille. In ons meerjarige liquiditeitenoverzicht is geen rekening gehouden met deze uitgaaf. Gezien de huidige rentestand is dit een klein risico. Echter in de toekomst kan dat bij een oplopende rente veranderen.

Juridisch
In de Gemeentewet is vastgelegd dat het raad het budgetrecht heeft. Echter voor noodgevallen zoals deze crisissituatie zijn uitzonderingen. Het college/ de burgemeester moet snel kunnen handelen in noodsituaties. Toch acht het college het wenselijk regelmatig de raad over de crisis te informeren en hoe vorm te geven aan het budgetrecht van de raad.

Informatieveiligheid
Bij alle acties die worden uitgevoerd is afstemming met de medewerkers van informatieveiligheid en geven we zo goed als mogelijk invulling aan de privacyregels.

Duurzaamheid
Zoveel als mogelijk houden we ook rekening met onze ambities op het gebied van duurzaamheid. Dit zal misschien niet altijd mogelijk zijn.

Andere risico's
Bij iedere vorm van noodopvang voor vluchtelingen speelt het maatschappelijk draagvlak. Er is momenteel een enorm grote maatschappelijke bereidheid om hierin een rol te spelen. Op enig moment zal duidelijk zijn of en wanneer de vluchtelingen terug kunnen naar Oekraïne. Het rijk ontwikkelt samen met de gemeente verschillende scenario's.
De opvang van de vluchtelingen vraagt een behoorlijke capaciteitsinzet van de ambtelijke organisatie. Er is veel enthousiasme om te helpen maar het kost ook veel energie. De vitaliteit van de medewerkers is na de coronacrisis niet zoals drie jaar geleden. Dit brengt een risico tot overbelasting / een te hoge werkdruk met zich mee. Directie en teamleiders houden dit nauwlettend in de gaten. Logischerwijs kan de capaciteit die ingezet wordt voor de opvang niet aan de reguliere werkzaamheden worden besteed. Hiermee ontstaat een aanzienlijke kans om straks in rustiger vaarwater te werkzaamheden om onze ambities te realiseren opnieuw te prioriteren.

Wat merkt de burger, een bedrijf of instelling van de te nemen beslissing?

Opmerkingen over de aanpak / het vervolgproces na de gevraagde beslissing
Communicatie
Het is de bedoeling om de gemeenteraad goed aangesloten te houden op de opvang van vluchtelingen uit de Oekraïne-crisis. Als zich ontwikkelingen voordoen die voor de raad van belang zijn, zal het college de raad daarover uiteraard informeren. Dat kan gaan om ontwikkelingen op nationaal en regionaal niveau, maar vanzelfsprekend ook om zaken die lokaal relevant zijn. Als het gaat om onderwerpen die geen raadsbesluit vragen, zal dat gebeuren via een Informatie van het College of via een separate informatiebrief.

Participatie
Overleg vindt plaats met de betrokken woningcorporatie en hulpinstellingen

Projectmatig
Voor sturing op de crisissituatie is een regiegroep en een kerngroep opgericht.
De burgemeester is voorzitter van de regiegroep, de regiegroep stuurt op hoofdlijnen, de kerngroep komt dagelijks bij elkaar en richt zicht op de uitvoering van de opvang.

Bijlagen
1. VNG-berichtgeving over compensatie

Burgemeester en wethouders van Diemen,

de secretaris,	de burgemeester,
T. Kemper	E. Boog

Gemeente Diemen

Raadsbesluit

Onderwerp: ***Opvang vluchtelingen Oekraïne***

De gemeenteraad van Diemen in vergadering bijeen,

Gelet op
Gelet op de voordracht van het college d.d. 5 april 2022

Besluit

1. Akkoord te gaan met het voorstel de exploitatiebudgetten die betrekking hebben op de opvang van vluchtelingen te verwerken in de kwartaalbrieven;
2. Een investeringsbudget van € 3.700.000 beschikbaar te stellen voor de aanschaf van woonunits;
3. De landelijke (compensatie) regelingen in te zetten ter dekking van de kosten voor de noodopvang.

Aldus besloten tijdens de gemeenteraadsvergadering van 21 april 2022,

De voorzitter, De griffier,